

de oplossing besloten ligt voor alle wantoestanden rond het levenseinde. De naïeve illusie van het maakbare levenseinde is gereanimeerd.

We hebben de drie wetten (patiëntenrechten, palliatieve zorg, euthanasie) waarbinnen zorgverstrekkers, zowel artsen, verpleegkundigen als anderen, sinds 2002 gestaag ervaring opgebouwd hebben rond alle beslissingen aan het levenseinde: stoppen of niet meer opstarten van behandelingen, bestrijding van pijn en andere symptomen, palliatieve sedatie en euthanasie. Een blik over de grenzen leert welke sterke expertise in ons land hieromtrent ondertussen bestaat.

Zeker, vaak lopen dingen nog pijnlijk fout, en wordt de wil van patiënten niet gerespecteerd. En zeker, er kan over de noodzaak van wetwijzigingen en wetsuitbreidingen zinvol gediscussieerd worden. Maar al die initiatieven bieden op geen enkele manier de garantie dat de zorg voor de patiënt ook maar iets zal verbeteren, zolang de kennis, vaardigheden en attitude niet verbeteren van al wie de patiënt en zijn omgeving bijstaat in de laatste levensfase. De wet uitbreiden verhoogt geenszins de kennis van goede pijn- en symptoombestrijding, net zo min als registratie van levenseindebeslissingen zorgverstrekkers beter leert communiceren.

Lange adem

Zoals Cosyns en Distelmans ook aangeven is betere zorg in de laatste levensfase een kwestie van vak-kennis rond palliatieve zorg, zowel op het vlak van medicijnen, op psychosociaal en spiritueel gebied als communicatief. Vertrekend bij een echt respect voor de wil van de patiënt door zorgverstrekkers en teams die ook hun eigen blinde vlekken, hun overdracht en valkuilen kennen, en daar continu aan werken. Het is dus in de eerste plaats een verhaal van intensieve gespecialiseerde vorming, training en opleiding. Het is ook een werk van bewustmaking van de bevolking van de bestaande wetten. Het is dus een werk van lange adem.

We hebben in ons land sterke regiodekkende structuren palliatieve zorg, waarvan het (financieel) kader echter grotendeels dateert van voor de invoering van de euthanasiewet. Het is geenszins meer

meldde dat we het hier wel over antichristelijke muziek hebben. Voor mocht er enigszins twijfel bestaan over hoe christelijk Satan zou zijn. Terwijl bijna elke zestienjarige een puberale periode van licht satanisme heeft beleefd, beweert mevrouw Poppe zich opnieuw te schamen, net als voor haar 'dikke' foto's. Het arme schepsel. Hopelijk vindt ze gauw haar gestolen fotoalbum terug. Want zelf foto's doorsturen en dan verklaren er schaamte voor te voelen, zou een bewijs van waanzin zijn. Wat een gradatie erger lijkt dan satanisme.

'Dit ziet u niet in Dag Allemaal' (cover van de Story)
Dit echter is niet meer schattig, maar bijna even wanhopig als Vlaams Belang. Nadat *Story* Hans Otten aan de schandpaal had getimmerd omdat hij trouwde zonder hun fotograaf, heeft het weekblad een nieuw dieptepunt bereikt.

Met een misplaatste trots verkondigde het blad op de voorpagina dat het andere foto's heeft van het huwelijk van Debby en Dingske dan *Dag Allemaal*. Eigenlijk betekent dat 'Wij publiceren wat zelfs *Dag Allemaal* te saai vond'. En aangezien *Dag Allemaal* vier pagina's lang onbekende mensen bekende koppels laat keuren, wil dat veel zeggen.

'Why Nolan will kill Bruce Wayne' (Cody Johnston, artikel Cracked.com)

Eerst dit. (*May contain spoilers.*) Het is weer tijd voor de geek-conclusie van de maand en dat is deze

aangepast aan de exponentieel toegenomen complexiteit van de levenseindezorg. Elke zorgverstrekker kan het verhaal doen van de vaak bijzonder technische vragen van medische, psychologische, juridische en ethische aard waar patiënten en hun omgeving hem voor stellen. De netwerken palliatieve zorg moeten elk jaar opnieuw de bedeltoer op om een deel van hun vaste kosten te dekken, de thuiszorgequipes palliatieve zorg blijven kreunen onder de werklust, palliatieve equipes in de ziekenhuizen zijn onderbestaft en de financiering van palliatieve zorg in de ouderenzorgvoorziening staat nog maar in de kinderschoenen. De financiering van de palliatieve dagcentra sleept nu al jaren aan.

Met en voor deze zorgverstrekkers ontwikkelt de pluralistische koepelorganisatie Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen ondersteunend materiaal en opleiding. Over palliatieve sedatie rolde zo afgelopen vrijdag een informatieve publieksfolder van de pers, die via de Netwerken Palliatieve Zorg verspreid wordt. En een vouwkaart 'palliatieve sedatie' voor artsen ziet binnenkort het levenslicht. Al dit materiaal is gebaseerd op de 'Richtlijn Sedatie', die in 2010 ontwikkeld werd door onze Vlaamse experts. Een 'richtlijn euthanasie' is onderweg.

Snelle zorg is geen duurzame zorg

Er is het snelle balspel, het een-tweetje en de bal voor open doel. Zorgverstrekkers palliatieve zorg kiezen voor de lange adem, van vroegtijdige zorgplanning, goede uitklaring van de wil van de patiënt, het uithouden van het stervensproces en de nazorg achteraf. Snelle zorg is zelden duurzame zorg. Discussies over wetwijzigingen en/of -uitbreidingen zijn zeker zinvol, maar kan de palliatieve zorg eerst de omkadering en financiering krijgen voor het steeds complexere werk dat ze nu al verricht, vaak op de rand van de ademloosheid? Niet alleen de wet op euthanasie of die van de rechten van de patiënt is tien jaar oud, ook die op de palliatieve zorg.

ONLINE

www.palliatief.be
www.pallialine.be.

keer een internetessay over de nakende filmdood van Batman. Want hij komt, hij komt, *The dark knight rises*, de blockbuster van deze zomer, tussen *Prometheus* en *The Great Gatsby* in 3D, ik herhaal, *The Great Gatsby* in 3D. Chapeau Hollywood, je blijft proberen.

Er is weinig bekend over de plot, de weinige trailers worden uitgepluisd tot in elk detail en dan heb je deze man, Cody Johnston, scenarist en columnist, die zich baseert op het oeuvre van de regisseur Christopher Nolan zelf.

Na de eerste Batmanfilm maakte Nolan *The Prestige* en toonde daar de drie stadia van magie, en volgens de schrijver hanteert hij dezelfde stadia in zijn films. *The dark knight* als de *pledge*, de aankondiging, gevolgd door *Inception* als de *turn*, het vervormen van het normale en nu dus *The dark knight rises* als de *prestige*, wanneer het abnormale magie wordt.

Via de dood van Two-Face in de vorige film en de komst van Bane in de volgende film, de slechterik die ooit in de comic books de rug van Batman heeft gebroken, verklaart Johnston waarom Bruce Wayne zal sterven. En wie zijn plaats als Batman zal innemen. Daarom ook het woord *rises* in de titel, als kleine Jezus-referentie.

Er circuleren nog theorieën, maar de meeste hebben vaak één ding gemeen met die van Johnston: ze erkennen allemaal de cinefiele genialiteit van de filmmagiër Christopher Nolan. Binnenkort te bekijken in de Uplace-multiplexcinema.

Hans Vandeweghe fileert elke vrijdag de sport uit binnen- en buitenland.

HANS VANDEWEGHE

CLIJSTERS

Het is wat met die biografieën. Vorige week was de Keizer van Oostende op zijn teen getrapt en deze week is het de beurt aan de Keizerin van Opitter-Bree, beter bekend onder haar koosnaam Kim. Op haar blog (sport.be.msn.com/kimclijsters/nl/blog/) maakt iemand zich in haar plaats dik omdat over haar een boek is verschenen waar ze niet kon/mocht/wilde (dat is allemaal niet zo duidelijk) aan meewerken.

Ik snap de heisa niet. Frank Van de Winkel, ooit nog journalist bij deze mediagroep, heeft een heel lang artikel over Kim Clijsters geschreven. Toen hij klaar was, zag hij dat het artikel te lang was voor een krant of een magazine en maakte er een boek van: 254 pagina's lang, net geen 20 euro, uitgegeven bij Het Spectrum.

Enfin, misschien dat het anders is gegaan, maar in essentie is een boek een heel lang artikel. In dit geval een portret van één van de grootste Belgische sportfiguren en aanbevolen lectuur voor lente- en zomeravonden. Verwacht vooral geen publieportage voor de devote fan, maar wie de nuance in de mens en de sport apprecieert, zal er zijn gading in vinden. Zelfs de fan.

Ik ken wat van biografieën want ik heb er ook meer dan één geschreven. Onlangs nog de geautoriseerde biografie van een groot olympisch kampioen. Het boek staat geparkeerd op mijn harde schijf sinds het najaar van 2008. Toen de kampioen zijn hart had gelucht en het boek klaar was, liet hij het lezen aan zijn familie en die was niet blij met de soms twijfelachtige rol die ze daarin kreeg toebedeeld. Hetzelfde gold voor de sponsor en voor de manager van de kampioen. Gelukkig kregen andere olympische kampioenen het nooit te lezen, want ook die waren er niet vrolijk van geworden.

In de geautoriseerde biografie zullen we te weten komen hoe Clijsters Brian verleidde, hoe ze de pampers van Jada ververste en hoe ze groentjes snijdt

Het was vloeken toen de kampioen zijn staart introk en het boek niet wilde laten verschijnen. Maar hij was een vriend geworden en de biografie was geautoriseerd - zonder hem had ik nooit al die mooie scherpe kantjes kunnen opschrijven - en daarom is mijn boek nooit verschenen. Ik moet toegeven dat ik heel even heb getwijfeld om het bij een andere uitgeverij niet-geautoriseerd te proberen, maar dat onzalige idee heb ik snel laten varen toen ik de wanhoop in zijn ogen zag.

Frank Van de Winkel heeft gelukkig nooit wanhoop of wat dan ook in de ogen van Clijsters gezien, toch niet terwijl hij dat boek schreef. Dat maakt hem niet minder gerechtigd om een boek over Kim Clijsters te schrijven. Wel integendeel, een niet-geautoriseerde biografie is vaak de beste en alvast de meest journalistieke optie. Als het eindproduct moet passen in een marketingstrategie, zoals wel vaker met biografieën en met ongeveer alles van Clijsters en co, is de journalistiek ver te zoeken.

Kim Clijsters is niet blij met haar eerste biografie en dat is voorwaar jammer want het is een goede aanzet tot meer. De auteur heeft heel wat voorbereidend werk verricht voor de geautoriseerde biografie die ongetwijfeld nog volgt. Daarin zullen we te weten komen hoe ze Lleyton dumpte (of staat dat al in het boek van Van de Winkel?), hoe ze Brian verleidde, hoe ze de pampers van Jada ververste en groentjes snijdt. Kim Clijsters was net terug een beetje het sympathieke buurmeisje geworden, nu dit weer. En altijd krijg je de indruk dat het bij de clan-Clijsters draait om geld. Die wereldvreemdheid waarmee 'een faire vergoeding' wordt geëist 'voor het commercieel gebruik van haar naam'. Zich 'uitdrukkelijk verzet tegen de publicatie en verzoekt het boek niet uit te geven.' Opitter-Bree en Tessenderlo mogen dan misschien in een uithoek van België liggen, het begrip persvrijheid moet ook in Limburg al zijn doorgedrongen. Natuurlijk is dit een geldkwestie. Dat bewijst de argumentatie dat door de publicatie van deze biografie haar commerciële belangen zijn geschaad, gezien de onmiskenbare invloed op de verkoop van haar eigen te verschijnen (geautoriseerde) biografie.

Misschien moet het management van Kim Clijsters maar meteen een oekaze uitvaardigen tegen het coveren van het olympisch tennistoernooi door de pers en in één moeite ook aan Homeland Security vragen om het visum te weigeren van alle journalisten die in augustus zullen afreizen naar de US Open en daar ongetwijfeld zullen uitpakken met gigantische portretten en fin de carrière-overzichten.